

رباعیات ابوسعید ابوالخیر



۱

تبری ز کمانخانه ابروی تو جست
دل پر تو وصل را خیالی بر بست
خوش خوش ز دلم گذشت و می گفت به ناز
ما پهلوی چون تویی نخواهیم نشست

۲

ناکامی ام ای دوست ز خود کامی توست
وین سوختگی های من از خامی توست
مگذار که در عشق تور سوا گردم
ر سوابی من باعث بدنامی توست

۳

در عالم اگر فلک اگر ماه و خورست
از باده مستی تو پیمانه خورست
فارغ ز جهانی و جهان غیر تو نیست
بیرون ز مکانی و مکان از تو پرست

۴

نردی است جهان که بردنش باختن است
نرادی او به نقش کم ساختن است
دنیا به مثل چو کعبتین نردست
برداشتنش بر ای انداختن است

۵

عارف که ز سر معرفت آگاه است
بی خود ز خودست و با خدا همره است
نفی خود و اثبات وجود حق کن
این معنی لا اله الا... است

۶

تادر نرسد و عده هر کار که هست
سودی ندهد یاری هر یار که هست
تاز حمت سرمای زمستان نکشد
پر گل نشود دامن هر خار که هست

۷

می گفتم یار می ندانستم کیست
می گفتم عشق و می ندانستم چیست
گریار این است چون توان بی او بود
ور عشق این است چون توان بی او زیست

۸

گاهی چو ملائکم سر بندگی است
گه چون حیوان به خواب و خور ز ندگی است
گاهم چو بهایم سر در ندگی است
سبحان... این چه پراکندگی است

۹

روزم به غم جهان فرسوده گذشت
شب در هوس بوده و نابوده گذشت
عمری که از و دمی جهانی ارزد
القصه به فکرهای بیهوده گذشت

۱۰

دل گر چه درین بادیه بسیار شتافت
یک موی ندانست و بسی موی شکافت
گر چه ز دلم هزار خور شید بتافت
آخر به کمال دره ای راه نیافت

۱۱

گفتم چشمت گفت که بر مست میبچ
گفتم دهنّت گفت منه دل بر هیچ
گفتم زلفت گفت پراکنده مگوی
باز آوردی حکایتی بیچاپیچ

۱۲

خوبان همه صید صبح خیزان باشند
در بند دعای اشک ریزان باشند
تا تو سگ نفس را به فرمان باشی
آهو چشمان ز تو گریزان باشند

۱۳

غلط ننویسیم

بلاد رنگ

واژه «درنگ» فارسی است و آوردن «بلا»ی عربی قبل از آن خلاف فصاحت است. به جای آن بهتر است «بی درنگ» گفته شود.

دوزنقه

املا ی این واژه به همین صورت صحیح است. معمولاً آن را دوزنقه می نویسند که غلط است.

رُب

بعضی می پندارند که این کلمه تلفظ عامیانه رُبع در تذالول فارسی زبانان است و از این رو مثلاً «رُب انار» را به صورت «رُبع انار» می نویسند ولی چنین نیست. رُب واژه ای عربی است و به معنای «شیره و عصاره غلیظ شده میوه ها» است و املا ی آن به همین شکل صحیح است.

بر گرفته از کتاب «غلط ننویسیم» ابوالحسن نجفی



سی سال از شهادت «سید شهیدان اهل قلم» می گذرد. سید مرتضی آوینی، کارگردان و مستندسازی بود که با ادبیات و شعر فارسی پیوند خورده بود. رد پای ادب دوستی شهید آوینی در نوشته ها، مستندها و به ویژه گفتار متن های او در مجموعه «روایت فتح» کاملاً احساس می شود. او از ادبیات فارسی، به ویژه متون عرفانی و آثار حافظ و مولانا تأثیر پذیرفته بود و از این جهت، شهید آوینی را می توان یک فیلم ساز ادیب دانست که نگاهش به دنیای تصویر، از دریچه ادبیات و عرفان می گذشت. به مناسبت سالروز شهادت سید مرتضی آوینی که به نام روز هنر انقلاب اسلامی شناخته می شود، از تأثیرپذیری این فیلم ساز و نویسنده از ادبیات فارسی نوشته ایم.

■ راه طی شده، از معماری تا فیلم سازی و نویسندگی
سید مرتضی آوینی متولد ۲۱ شهریور ۱۳۲۶ در شهری بود و در ۲۰ فروردین ماه ۱۳۷۲ در فکه به شهادت رسید. او اگرچه در دانشگاه در رشته معماری به تحصیل پرداخت، اما چند سال پس از انقلاب به فیلم سازی گرایش پیدا کرد. از نخستین آثار او در گروه جهاد می توان به مجموعه «شش روز در ترکمن صحرا»، «سبیل خوزستان»، و مجموعه مستند «خان گزیده ها» اشاره

بر اساس مکاتبات انجام شده برای استرداد سنگ نگاره ساسانی توقیف شده در انگلیس این اثر باستانی ایران از امارات به لندن قاچاق شده است. به گزارش ایسنا، سنگ نگاره ساسانی از آب های جنوب کشور به صورت غیر قانونی به امارات قاچاق شده و سپس از آن جابه بریتانیا انتقال پیدا کرده است.

■ سکوت ۷ساله ای که شکست

این نقش برجسته در سال ۲۰۱۶ در فرودگاه استانستد لندن به شکلی تصادفی، با باریک هواییما مسافربری کشف می شود؛امور آن گشت مرزی بریتانیآن طور که روزنامه گاردین گزارش کرده است، به بسته بندی شلخته این شیء که اندازهای بیش از یک متر داشته، مشکوک می شوند و آن را ضبط می کنند و پس از بررسی های اولیه، این شیء را به موزه بریتانیا تحویل می دهند. حالا پس از گذشت حدود هفت سال از سکوت گذاشته شدن ماجرا، همزمان با به نمایش گذاشتن این نقش برجسته در موزه بریتانی، جان سیمپسون، متصدی ارشد و باستان شناس بخش خاور میانه موزه بریتانیا ـ در مصاحبه ای با روزنامه گاردین، جزئیات کشف و ضبط نقش برجسته ساسانی قاچاق شده را بر ملا کرده است. طبق توضیحاتی هم که مرتضی ادیب زاده، مدیر کل موزهای کشور، بهرسانه ها داده است مکاتبات غیر رسمی در باره کشف و ضبط این سنگ نگاره، از سوی موزه بریتانیا با مدیر موزه ملی ایران از اواسط سال ۲۰۱۶ آغاز شده و پس از آن بوده که پیگیری های حقوقی و مکاتبات رسمی انجام شده است. به نظر می رسد جد از فرایند زمان بر پیگیری های حقوقی برای بازگرداندن این اثر، ملاحظات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در پرونده های استرداد، مانع از اطلاع رسانی به موقع شده است. طبق آن چه به ایسنا گفته شده است، در مکاتباتی که وزارت امور خارجه کشورمان برای پیگیری بازگشت این سنگ نگاره به ایران داشته، فعلا مشخص است که نقش برجسته ساسانی از مرزهای جنوبی، از راه دریا و به احتمال زیاد با استفاده از لنج به امارات قاچاق و از آن جا هوایی به اروپا و لندن فرستاده شده است.

■ سارق همچنان ناشناس

بر اساس مکاتباتی که تا کنون صورت گرفته و با توجه به اظهار نظر کارشناسان موزه بریتانیا که این سنگ نگاره را بررسی کرده اند، محل برداشت و جداسازی این سنگ نگاره، زمان گشت سنگ نگاره، باز یک هواییما مسافربری کشف می شود؛امور آن گشت مرزی بریتانیآن طور که روزنامه گاردین گزارش کرده است، به بسته بندی شلخته این شیء که اندازهای بیش از یک متر داشته، مشکوک می شوند و آن را ضبط می کنند و پس از بررسی های اولیه، این شیء را به موزه بریتانیا تحویل می دهند. حالا پس از گذشت حدود هفت سال از سکوت گذاشته شدن ماجرا، همزمان با به نمایش گذاشتن این نقش برجسته در موزه بریتانی، جان سیمپسون، متصدی ارشد و باستان شناس بخش خاور میانه موزه بریتانیا ـ در مصاحبه ای با روزنامه گاردین، جزئیات کشف و ضبط نقش برجسته ساسانی قاچاق شده را بر ملا کرده است. طبق توضیحاتی هم که مرتضی ادیب زاده، مدیر کل موزهای کشور، بهرسانه ها داده است مکاتبات غیر رسمی در باره کشف و ضبط این سنگ نگاره، از سوی موزه بریتانیا با مدیر موزه ملی ایران از اواسط سال ۲۰۱۶ آغاز شده و پس از آن بوده که پیگیری های حقوقی و مکاتبات رسمی انجام شده است. به نظر می رسد جد از فرایند زمان بر پیگیری های حقوقی برای بازگرداندن این اثر، ملاحظات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در پرونده های استرداد، مانع از اطلاع رسانی به موقع شده است. طبق آن چه به ایسنا گفته شده است، در مکاتباتی که وزارت امور خارجه کشورمان برای پیگیری بازگشت این سنگ نگاره به ایران داشته، فعلا مشخص است که نقش برجسته ساسانی از مرزهای جنوبی، از راه دریا و به احتمال زیاد با استفاده از لنج به امارات قاچاق و از آن جا هوایی به اروپا و لندن فرستاده شده است.

سنگ نگاره ساسانی از امارات به لندن قاچاق شده است



سنگ نگاره، زمان سرقت و خروج آن از کشور و همچنین مشخصات فرستنده پس از گذشت حدود هفت سال توقیف این نقش برجسته در بریتانیا هنوز مشخص نشده است. طبق اظهارات ادیب زاده، مدیر کل موزه ها ـ مسئولان موزه بریتانیا، این پرونده توسط اینترپل و آژانس ملی جرم و جنایت بررسی شده، اما تا کنون شخصی در ارتباط با این موضوع دستگیر نشده است. همچنین گفته می شود این سنگ نگاره به احتمال زیاد از محوطه های ساسانی که تاکنون در ایران شناسایی شده اند، سرقت نشده و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی هم تا کنون از چنین سرقتی گزارشی دریافت نکرده است. با این حال، متصدی ارشد و باستان شناس بخش خاور میانه موزه بریتانیا این احتمال را مطرح کرده که «این نقش برجسته از یک صخره در شیراز کنده شده باشد»

■ بازگشت سنگ نگاره، شاید پس از ۳ ماه دیگر
این سنگ نگاره هیچ نوشته یا کتیبه ای ندارد، بنابراین برای باستان شناسان موزه بریتانیا سخت بوده که جزئیات بیشتری از این حجاری را شناسایی کنند. با این حال، لباس و سربوش مرد حجاری شده، باستان شناسان را به این تشخیص رسانده که این نقش برجسته فردی با رتبه بالا بوده که ژست سلام و ادای احترام، و از ویژگی های هنر ساسانی است. بنابر اظهارات متولیان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، برای اصالت سنجی و روشن شدن برخی زوایای تاریک این پرونده، لازم است این سنگ نگاره به ایران برگردد تا جزئیات آن از سوی پژوهشگران و باستان شناسان دقیق تر بررسی شود. سنگ نگاره ساسانی طبق آن چه کاردار ایران در انگلیس نیز تأیید کرده است پس از سه ماه نمایش در موزه بریتانیا به ایران بازگردانده می شود. نمایش این نقش برجسته هم اکنون در موزه بریتانیا آغاز شده است.

همنشینی حافظ و مولوی

در «روایت فتح» آوینی

در سالروز شهادت مرتضی آوینی، سید شهیدان اهل قلم، درباره تأثیرپذیری این نویسنده و مستندساز از فاخرترین آثار ادبیات فارسی نوشته ایم

مستندهای «روایت فتح» در کتابی به نام «گنجینه آسمانی» در ۴۵۶ صفحه منتشر شده است: «غروب نزدیک می شود و تو گویی تقدیر زمین از همین حاشیه ارون درود است که تعیین می گردد. و مگر به راستی جز این است؟ بچه ها، آماده و مسلح، با کوله پشتی و پتو و جلیقه های نجات، در میان نخلستان های حاشیه ارون، آخرین ساعات روز را به سوی پایان خوش انتظار طی می کنند.» یکی دیگر از آثار شهید آوینی که نوشته ها و دیدگاه های او را در باره ادبیات و فرهنگ در بر می گیرد، مجموعه مقالات «رستاخیز جان» است که در سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۱ نوشته شده است. مقاله های بخش نخست این کتاب به ادبیات و زبان فارسی اختصاص دارد.

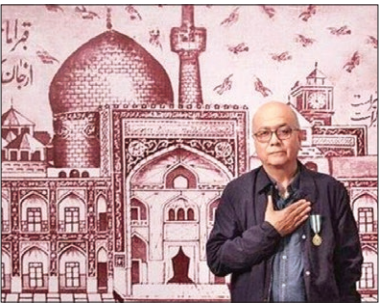
■ رد پای مثنوی و دیوان حافظ در آثار آوینی
در شماره اول فصلنامه «متن شناسی حکمی و عرفانی» مقاله ای با عنوان «بررسی چهره عرفانی ادبیات دفاع مقدس در گنجینه آسمانی سیدمرتضی آوینی» منتشر شده که به نکات جالبی درباره تأثیرپذیری شهید آوینی از ادبیات عرفانی فارسی و آثار بزرگانی مانند مولانا و حافظ اشاره کرده است. این مقاله میزان و نحوه تأثیرپذیری آوینی از بن مایه های عرفانی مانند ولایت، رازداری، ذکر و ریاضت در متونی مانند مثنوی، کلیات شمس و دیوان حافظ و ... را بررسی می کند و با توجه به بسامد بالای این اصطلاحات نتیجه می گیرد که آوینی برای توصیف مشاهدات خود از جنگ، از مضامین عرفانی کلاسیک، به خصوص اشعار مولاو حافظ تأثیرپذیرفته و به این مفاهیم جنبه ای

پویا و زنده داده و آن ها را در اثر خود با صورت بندی معاصرونوبه کار گرفته است. در این مقاله آمده است: «کتاب گنجینه آسمانی در ادبیات دفاع مقدس متنی عرفانی به حساب می آید و ریشه در ادبیات کلاسیک غنی فارسی دارد و با توجه به وجود بن مایه های عرفانی دیگر مانند توکل، یقین، عشق، ایثار، ولایت، شهادت، تجلی، غفلت، توبه و ... تلاش می کند فرهنگ عرفانی شیعی را در جبهه های جنگ، به عنوان یک گفتمان مسلط، بگستراند و تثبیت کند. آن چنان که می توان گفت کتاب گنجینه آسمانی بر ادبیات غنی و عرفانی ایران اسلامی در جهان معاصر استوار است و متنی عرفانی در ادبیات معاصر به حساب می آید.» برای نمونه به ذکر یک مورد از تأثیرپذیری شهید آوینی از مثنوی معنوی اشاره می کنیم: «آوینی نیز همچون مولانا، ولایت را مانند خورشیدی می داند که می تواند روشنگر مسیر باشد و رزمندگان در پناه این خورشید به پیروزی می رسند؛ هر چند جهاد فی سبیل ... بهترین عرصه پرورش کمالات انسانی است، اما خود از خورشید ولایت نور می گیرد. آنان که دیروز اهل جهاد بودند، امروز هر چند در تبعیت از مقام ولایت، اهل صبر و صلاح اند، اما برکات خیه جهاد را از یاد نبردند» (آوینی، ۱۳۹۳: ۳۶۴). مولانا در دفتر ششم مثنوی در تفسیر سخن پیامبر (ص) که فرمودند: من کنت مولا ه فهذا علی مولا، او را از آکننده بشریت از بند بندگی معرفی می کند:
زین سبب پیغمبر با اجتهاد / نام خود او ان علی مولا نهاد / گفت هر کورامنم مولا دوست / این عم من علی مولا ی اوست / کیست مولا آن که آزاد کند / بندر قیقت ز پابت بر کند.»

ادب و هنر

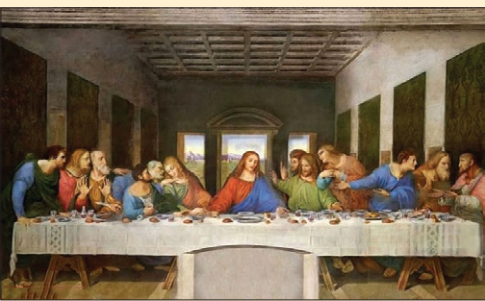
ادبی

انتشار رمان جدید زنده یاد سعید تشکری در آینده نزدیک



جدیدترین اثر زنده یاد استاد سعید تشکری نویسنده و داستان نویس فقید خراسانی که درباره مادر امام رضا (ع) است امسال به همت فرزندان این نویسنده و توسط نشر معارف منتشر می شود. به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) دختر مرحوم تشکری گفت: جدیدترین اثر مرحوم پدر که زمانی درباره مادر امام رضا(ع) است با عنوان «مرسیه» منتشر می شود. نگار تشکری افزود: رمان مرسیه و اینگر داستانی از زندگی مادر امام رضا (ع) است که به قلم توانای استاد مرحوم سعید تشکری به نگارش درآمده و امسال توسط نشر معارف به چاپ می رسد. تشکری درخصوص معرفی این اثر نیز خاطر نشان کرد: در این رمان می خوانیم که کنیزی از کودکی در جزیره سقراط نزد زن وشوهری بزرگ شده و اکنون که به زن جوان و با کمالاتی تبدیل شده قرار است، به فروش برسد. اما کنیز، خوابی می بیند که توسط زن از جزیره فرار کرده و چون همین خواب را زن صاحب این کنیز دیده با شوهرش صحبت می کند تا از این معامله منصرف شود؛ ولی چون مرد به دوستش قول این کنیز را داده مجبور می شود کنیز را فراری دهد. در این سفر اتفاقات زیاد و ناخوشایندی برای کنیز می افتد تا سرانجام به مدینه می رسد. این کنیز همان کسی است که در مدینه بنا به مصلحت خداوند با امام موسی کاظم (ع) ازدواج می کند و مولودی بسیار مبارک و نورانی از ایشان زاده می شود. نگار تشکری خاطر نشان کرد: طرح اولیه این رمان در زمان حیات پدر با همکاری مهدی سیم ریز از نویسندگان و نمایش نامه نویسان مشهودی تهیه شده بود. وی همچنین گفت: هنوز آثاری از استاد باقی مانده است که در تلاشیم به مرور منتشر کنیم.

ماده پنهان نقاشی های لئوناردو داوینچی چیست؟



اروپا و در رنسانس به ایتالیا رفت، زرده تخم مرغ را که ماده ای آشنا بود به آن افزودند.

■ زرده تخم مرغ، آب مقطر، روغن بذر کتان و رنگدانه
پژوهشگران در این مطالعه با استفاده از چهار ماده زرده تخم مرغ، آب مقطر، روغن بذر کتان و رنگدانه — فرایند ساخت رنگ را بازسازی و از آن برای ترکیب دورنگ مهم و معروف سفید سربی و آبی اولترا مارین [ماوراءریا] استفاده کردند. به گفته آنکه، تأثیر مستقیم زرده تخم مرغ بر رنگ روغن در یکی از نقاشی های لئوناردو داوینچی به نام مدونا و گل میخک (Madonna of the Carnation) که در این مطالعه بررسی شد، دیده می شود. این اثر اکنون در موزه البته پیناکوتک در مونیخ آلمان به نمایش درآمده است و شیارهای مشخصی روی چهره کودک دیده می شود. به گفته آنکه رنگ روغن از سطح شروع به خشک شدن می کند به همین دلیل، شیار ایجاد می شود. یکی از دلایل این شیارهای رنگ ممکن است کمبود مقدار رنگدانه در رنگ ترکیبی باشد که این مطالعه نشان داده است با اضافه کردن زرده تخم مرغ می توان از بروز آن جلوگیری کرد. از آن جا که این پدیده به تدریج و ظرف چند روز رخ می دهد، احتمالاً داوینچی و سایر استادان قدیم توانستند به این اثر خاص و نیز خواص مفید دیگر زرده تخم مرغ در رنگ روغن از جمله مقاومت آن در برابر طوبی پی ببرند. تابلوی دیگر سوگوری بر پیکر مسیح، اثر بوتیچلی است که فرعی آن رنگ روغن به کاررفته است که به گفته آنکه، با توجه به این که افزودن زرده تخم مرغ تأثیر مطلوبی بر رنگ روغن دارد، وجود پروتئین در این تابلوها نشانگر استفاده آگاهانه از ترکیب رنگ روغن باز زرده تخم مرغ است. مارپا لا کلمبینی، استادشیمی تجزیه دانشگاه پزادر ایتالیا که در این مطالعه شرکت نکرده بود، طی ایمیلی با تأیید این نتایج افزود: «این اطلاعات جدید نه تنها به محافظت بهینه از آثار هنری کمک می کند، بلکه برای درک بهتر تاریخ هنر نیز مفید است.»